

Stichting Historisch Museum Hazerswoude

DE HAZELIER

25^e jaargang, nr 117 juli, augustus, september 2022

Jaagpaden, overzetveren en trekschuiten in Hazerswoude

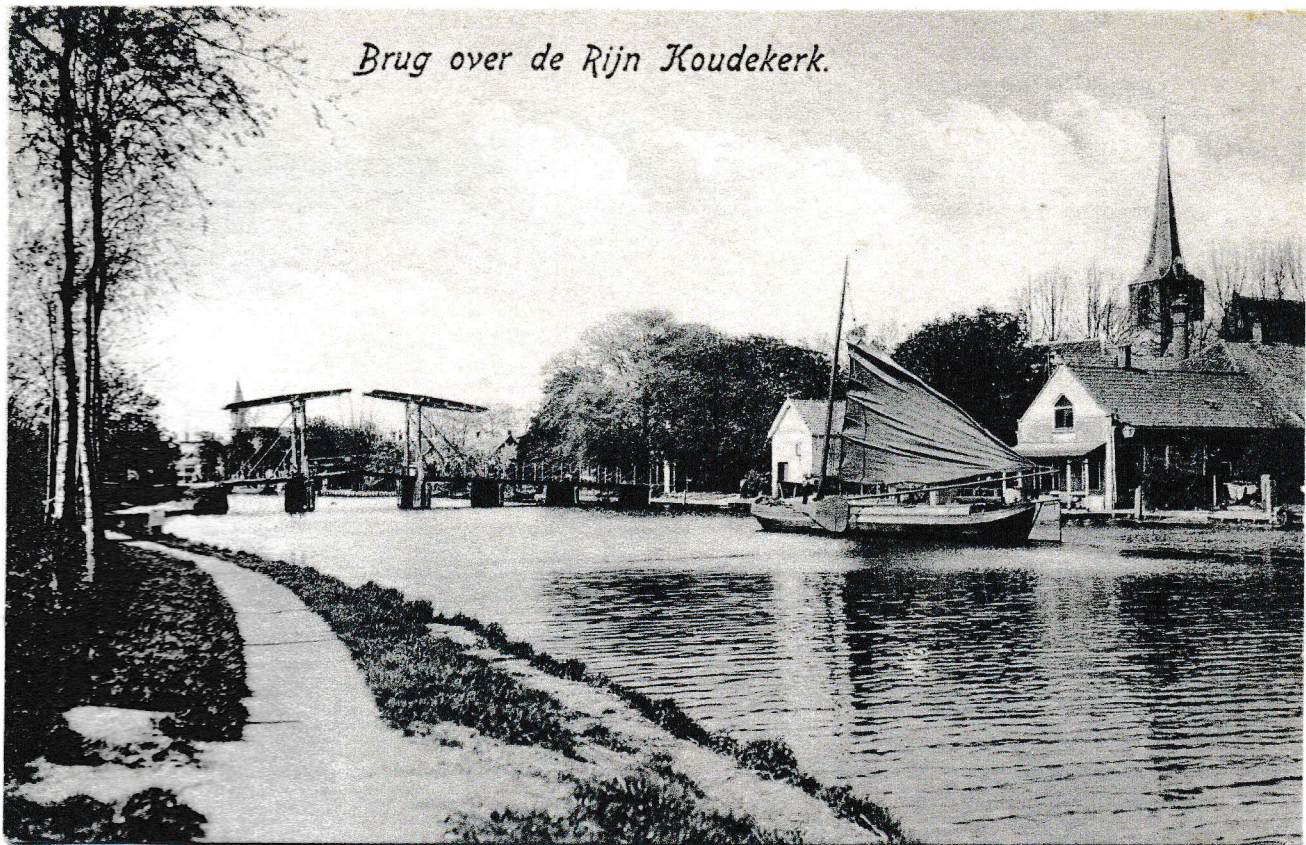
Jaagpaden

Het jagen (voortbewegen van schepen door trekken aan een touw) was al bij de Romeinen bekend. Verplichtingen aan Hollandse landeigenaren om stroken grond langs een rivier als jaagpad vrij te houden, werden reeds op gezag van Karel de Grote opgelegd. Tot de 17^e eeuw ging een reis nagenoeg toch altijd over land, meestal per diligence. De wegen in Holland waren over het algemeen slecht. Ze waren onverhard en zaten vol kuilen en gaten, die van het najaar

tot het voorjaar ook nog vaak vol water stonden. Ook struikrovers vormden een gevaar.

Nederland was rijk aan water en bijna alle steden en dorpen waren over water bereikbaar, vaak zelfs nog beter dan over de weg. Daarom werd van deze waterwegen gebruik gemaakt en de trekschuit werd geïntroduceerd. Hiervoor waren jaagpaden nodig.

Het vervolgt op pagina 3

Zicht op de Koudekerkse brug met het jaagpad te Hazerswoude-Rijndijk
Foto: Historisch genootschap Koudekerk

Vervolg van de voorpagina

Uit onderzoek bleek dat destijds 68 procent van het vervoer plaatsvond met de trekschuit, 26 procent via de beurtvaart (schepen – zonder vaste dienstregeling – die op vaste trajecten zowel goederen als personen vervoerden), terwijl 6 procent van de mensen die reisden over land ging. In de nadagen van de trekschuit voeren er zo'n 392 trekschuiten rond.

Tot de eerste helft van de 20e eeuw werden de trekschuiten gejaagd door het gezin van de schipper. Twee of drie mensen trokken aan het zeel om het schip vooruit te trekken. Als het schip eenmaal in beweging was gebracht, werd het trekken minder zwaar, het was wel afhankelijk van de wind. Aanvankelijk trokken meestal vrouwen en kinderen, lopend op een jaagpad langs het water, de trekschuit voort, en de "man des huizes" zat aan het roer. De minder bemiddelde schipper moest zijn schip waar het maar enigszins kon door zijn vrouw en kinderen laten voorttrekken, die werden ingeschakeld om in het tuigje (haampje) te hangen.

*Vrouw in
het harnas,
trekschuit
1953.*

Job Gorree

Waarom deed de man dat zelf niet? De schipper bleef aan boord om naast het sturen mee te helpen – indien het echt nodig was – met het voortbomen van de trekschuit, bijvoorbeeld bij het oversteken van een grote plas. Dit werd gedaan met een vaarboom (een rondhouten paal van ongeveer zes meter), waarmee de schipper de trekschuit door het water voorwaarts duwt. Het voortbomen wordt in West-Friesland ook wel klûten (uitgesproken als kloeten) genoemd.

Vroeger was het met de vrouwenemancipatie slecht gesteld. Als je er nu naar terugkijkt, is het schrijnend hoe vrouwen en kinderen veel

Ambtenaren van Provinciale Waterstaat verrichtten omstreeks 1930 metingen op het jaagpad langs de Oude Rijn (ter hoogte van Koudekerk). Foto: J.A.W. van der Zon, Erfgoed Leiden en

van het zware werk moesten opknappen. Het hoorde weliswaar bij het tijdsbeeld.

Later namen paarden het van de gezinsleden over. Toch bleef men soms mensen gebruiken voor het jagen, omdat de arbeidslonen laag waren. Het was zwaar werk en het loon was gering. Om trekschuiten goed door de bochten te leiden

*Originele Rolpaal
naast het
Jaagpad langs
de Delftse Vliet.*

en niet in de wal te trekken, stonden er rolpalen aan de waterkant. Langs deze rollende palen werd het

jaagtouw geleid, waardoor het schip niet in de kant terecht kwam.

In Zuid-Holland staat nog een authentieke rolpaal langs de Delftse Vliet. Bij bruggen werd aan de binnenzijde van het bruggenhoofd een speciale loopconstructie aangebracht, om het jagen niet te onderbreken. Bruggen werden voorzien van aangepaste, gladde leuningen zodat de jaaglijn zonder problemen kon doorglijden.

Vervolg in de Hazelier van oktober